

HET BEGRIP
"BELANGENCONFLICT"
IN VERENIGINGEN EN
STICHTINGEN

Inleiding	3
Het begrip belangenconflict en het wetgevend kader	4
De belangenconflictregering in het WVV	5
Toelichting bij de definities in de bepaling van het begrip “belangenconflict”	6
Belangrijkste wijzigingen in de belangenconflictregering onder het WVV tov. het Wetboek van Vennootschappen	7
Inwerkingtreding	8
Verslaggevingsvereisten voor het bestuursorgaan (en eventueel commissaris)	9
Publicatievereisten	10
Mogelijke voorbeelden van een belangenconflict van vermogensrechtelijke aard van een bestuurder in een vereniging of stichting	11
Belangenconflictregering in de statuten en sancties	12
Slotwoord	13
Eindnoten	14

Deze brochure geeft een leidraad in geval van een belangenconflict van vermogensrechtelijke aard tussen een bestuurslid en een vereniging of stichting. Het nieuwe Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (WV), dat het verenigingsrecht in de vennootschapswetgeving heeft geïntroduceerd, heeft de notie “belangenconflict” van toepassing gemaakt voor verenigingen en stichtingen, met uitzondering van de internationale vereniging zonder winstoogmerk (IVZW) waarvoor geen wettelijke regeling bestaat, en ook veranderingen aangebracht in de procedure voor regeling van een belangenconflict zoals ze reeds bestond voor bijvoorbeeld vennootschapsvormen zoals een BV(BA) en een NV.

In het *Wetboek van Vennootschappen* (7 mei 1999 – KB 31 januari 2001) en de *Wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen* was er geen specifieke procedure voorzien voor de behandeling van belangenconflicten van een bestuurder in een vereniging of stichting. Dit was in tegenstelling tot een belangenconflict in andere vennootschappen met een beperkte aansprakelijkheid zoals een besloten vennootschap (BV, voorheen besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid BVBA (artikel 259)) en een naamloze vennootschap (NV, artikel 523 voor bestuurders of artikel 524ter voor leden van het directiecomité). Deze procedure voor bijvoorbeeld een zaakvoerder/bestuurder met een belangenconflict in een BV of NV voorzag kort samengevat het volgende :

- Melding aan het bestuursorgaan door de zaakvoerder/bestuurder die een rechtstreeks of onrechtstreeks belang van vermogensrechtelijke aard heeft dat strijdig is met een beslissing of verrichting vóór het bestuursorgaan hierover beraadslaagt (meldingsplicht)
- Besluit na beraadslaging door bestuursorgaan (stemming) – enkel in beursgenoteerde vennootschappen mag de betrokken bestuurder niet deelnemen aan de beraadslaging en stemming (onthoudingsplicht).
- Notulering van beslissing of verrichting, van verklaring en verantwoording door de bestuurder en van de vermogensrechtelijke gevolgen (verslagplicht).
- Ingeval van commissaris: melding aan commissaris door betrokken bestuurder (opname van de vermogensrechtelijke gevolgen in het commissarisverslag) (meldingsplicht).
- Publicatie: via jaarverslag of ander met de jaarrekening neer te leggen document.
- Uitzonderingen waarbij belangenconflictregering niet van toepassing is: gebruikelijke verrichtingen aan marktvoorwaarden, verrichtingen of beslissingen tussen vennootschappen die rechtstreeks of onrechtstreeks 95% van de stemrechten in elkaar hebben of voor beide in het bezit zijn van een andere vennootschap, ingeval van een lasthebber indien er één zaakvoerder in een BV is, indien de zaakvoerder tevens de enige aandeelhouder is van een BV (zaakvoerder kan zelf beslissen met aansprakelijkheid voor schade uit onrechtmatig verkregen voordeel).

In het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen WV (23 maart 2019 – KB 29 april 2019) wordt een belangenconflictregeling ook ingevoerd via artikel 9:8^l voor de verenigingen zonder winstoogmerk (VZW – Boek 9). Te noteren dat er voor de internationale verenigingen zonder winstoogmerk (IVZW – Boek 10) geen gelijkaardig artikel bestaat.

Voor de **stichtingen** (Boek 11) bepalen **artikel 11:8 en 11:9 WV**ⁱ de belangenconflictregeling.

- Persoonlijk belang: het belang van een bestuurder moet strijdig zijn met een beslissing of verrichting die specifiek tot de bevoegdheid hoort van het bestuursorgaan dat erover moet beslissen.
- Vermogensrechtelijke aard: een belang van vermogensrechtelijke aard treedt op wanneer de beslissing of verrichting de bestuurder een materieel voordeel¹ kan opleveren, of met andere woorden een invloed heeft, die positief of negatief kan zijn, op het vermogen van de bestuurder. Een zuiver functioneel belangenconflict volstaat daardoor niet, wat evenwel wel het voorwerp van een statutaire regeling inzake belangenconflicten kan uitmaken. De rechtsleer² ontwikkelde voorts als bijkomende voorwaarde dat de procedure alleen moet worden gevolgd als het door de bestuurder behaalde voordeel een zekere omvang heeft. Er is vereist dat de omvang van de voordelen die de verrichting aan de bestuurder zou kunnen verschaffen de stemming van die bestuurder bij de beraadslaging van het bestuursorgaan zou kunnen beïnvloeden.
- Gebruikelijke verrichtingen die plaats hebben onder de voorwaarden en tegen de zekerheden die op de markt gelden, worden niet beoogd met deze regeling. Het bestuursorgaan moet kunnen aantonen dat een beslissing hieronder valt.

- Rechtstreeks of onrechtstreeks belang van vermogensrechtelijke aard: er zal sprake zijn van een rechtstreeks belang, wanneer de bestuurder zelf met de vennootschap contracteert en bijvoorbeeld met haar een koop-, huur- of distributieovereenkomst sluit. Onrechtstreekse belangenconflicten zullen aanwezig zijn wanneer een vennootschap met een andere vennootschap contracteert, waarvan de bestuurder ook bestuurder en/of aandeelhouder is, of met een natuurlijk persoon, waarmee hij nauwe banden heeft, zoals een familielid.
- Verrichting of beslissing: ruime interpretatie, alle beslissingen of verrichtingen die aan het bestuursorgaan worden voorgelegd.
- Tot de bevoegdheid van het bestuursorgaan horende: zie hierboven, dus niet handelingen ter uitvoering van een beslissing van de algemene vergadering of voorbereidingen over verrichtingen waarover algemene vergadering zal beslissen.
- Strijdig: beslissingen die betrekking hebben op de rechtspositie en het vermogen van de vennootschap (geen éénduidige visie).

¹ 'Elk roerend of onroerend voordeel dat het voorwerp kan uitmaken van een nauwkeurige en objectieve economische raming'. G. KEUTGEN en A-P. ANDRE-DUMONT, « La Société et son fonctionnement », in *Le droit des sociétés: les lois des 7 et 13 avril 1995*, Brussel, Bruylant, 1995, p.253.

² P. HAINAUT-HAMENDE en G. RAUCQ, *Les sociétés anonymes. Constitution et fonctionnement*, Rép. Not., Tome XIII, *Le droit commercial et économique*, Livre 3/1, Brussel, Larcier, 2005, p.482-483; J. MALHERBE, Y. DE CORDT, P. LAMBRECHT, P. MALHERBE, *Droit des Sociétés-Précis*, 4e editie, 2011, p.634.

BELANGRIJKSTE WIJZIGINGEN IN DE BELANGENCONFLICTREGELING ONDER HET WV TOV. HET WETBOEK VAN VENNOOTSCHAPPEN

Op het gebied van meldings- en verslagplicht volgt het WV grotendeels het Wetboek van Vennootschappen. De belangrijkste wijzigingen situeren zich op het toepassingsgebied en de onthouding tot beraadslaging en stemming van een bestuurder die een belangenconflict heeft met de vennootschap waarin hij bestuurder is.

- Uitbreiding naar VZW's en stichtingen (maar geen toepassing op IVZW's).
- Onthouding van de betrokken bestuurder wordt de algemene regel. Dit uiteraard om te vermijden dat de betrokken bestuurder de beraadslaging of stemming in een bepaalde richting zou kunnen sturen.
- Besluit/beraadslaging bestuursorgaan: enkel door bestuurder(s) zonder conflict. Voor een VZW is een meerderheid van de bestuurders zonder conflict vereist, indien dit niet het geval is dient de betrokken beslissing of verrichting voorgelegd te worden aan de algemene vergadering van de leden tee goedkeuring. Voor een stichting geldt de beslissing door gebrek aan een orgaan van algemene vergadering door de enige bestuurder (zelfs met een belangenconflict) of alle bestuurders, zelfs indien allen met een belangenconflict.
- Publicatieplicht voor sommige verenigingen en stichtingen in het jaarverslag of een ander document dat tezamen met de jaarrekening wordt neergelegd (niet voor sommige kleine VZW's en stichtingen, cfr. infra).
- Voorts kan de nietigheid van een dergelijke beslissing voortaan door elke belanghebbende ingeroepen worden (dus niet langer enkel door de vennootschap zelf ter bescherming van de belangen van de vennootschap).

De artikelen inzake belangenconflictregering voor VZW's (9:8) en stichtingen (11:8 en 11:9) worden als dwingende bepalingen van het WVV beschouwd, waardoor zij van kracht zijn voor alle bestaande VZW's en stichtingen met een jaarrekening afgesloten vanaf 1 januari 2020 of die via een zogenaamde opt-in vóór 1 januari 2020 volledig onder het WVV vallen of voor nieuwe VZW's en stichtingen die opgericht zijn vanaf 1 mei 2019 onder het WVV.

De criteria in artikel 1:28 en 29 (verenigingen) en 1:30 en 31 (stichtingen) bepalen of zij als grote dan wel als kleine entiteit beschouwd moeten worden. Ingeval een vereniging of stichting als een grote entiteit kwalificeert, moet zij een jaarverslag opstellen (artikel 3:48 voor een vereniging en artikel 3:52 voor een stichting) en een commissaris aanduiden (artikel 3:47, § 6 voor een vereniging en artikel 3:61, § 6 voor een stichting) die verslag moet uitbrengen over de jaarrekening.

Grootte van verenigingen en stichtingen (volgens WVV)

	Groot: overschrijden meer dan 1 criterium	Klein: overschrijden niet meer dan 1 criterium
Jaargemiddelde van het aantal werknemers	50	50
Balanstotaal	4.500.000 €	4.500.000 €
Jaaromzet	9.000.000 €	9.000.000 €

Artikel 3:48 en 3:52 worden eveneens als dwingende bepalingen beschouwd waardoor hun inwerkingtreding de bepalingen in voorgaande sectie volgt. Dit jaarverslag moet de integrale notulen bevatten van de beraadslaging en besluitvorming van het bestuursorgaan inzake het belangenconflict. Doordat deze artikelen dwingende bepalingen zijn, moet ieder belangenconflict dat ontstaan is na 31 december 2019 (of een eerdere datum van afsluiting waarbij de jaarrekening ter goedkeuring wordt voorgelegd in 2020) en bekend is vóór de datum van de vaststelling van de jaarrekening door het bestuursorgaan toegelicht worden als “informatie over de belangrijke gebeurtenissen die na het einde van het boekjaar hebben plaatsgevonden” (artikel 3:48 § 2, 2° voor zowel verenigingen als stichtingen), voor zover deze als betekenisvol beschouwd kan worden voor een lezer van de jaarrekening.

Voorts dienen deze grote verenigingen en stichtingen een commissaris te benoemen die in zijn commissarisverslag over de jaarrekening onder “Andere vermeldingen” de vermogensrechtelijke gevolgen van het strijdig belang dient te beoordelen, zonder daarom ingeval van onvoldoende of geen informatie in de besluiten van het bestuursorgaan zelf deze informatie te geven of te vervolledigen. In artikel 9:8 wordt strictu sensu enkel verwezen naar de situatie waarbij het bestuursorgaan een verslag maakt over het belangenconflict en niet naar het geval waarbij de bestuurders dit moeten overlaten aan de algemene vergadering. De commissaris zou zich bijgevolg in dit laatste geval niet moeten uitspreken over het belangenconflict.

Conform artikel 3:47, § 7 (criteria vastgelegd in § 2) en 3:51, § 7 (criteria vastgelegd in § 2) dient bij het overschrijden van meer dan één van deze criteria op de balansdatum van het laatst afgesloten boekjaar, de jaarrekening binnen 30 dagen na goedkeuring door de algemene vergadering (voor een vereniging), respectievelijk bestuursorgaan (voor een stichting) neergelegd te worden, tezamen met **voorkomend** het jaarverslag en het commissarisverslag. Deze groottecriteria, die het schema van de jaarrekening bepalen, zijn niet dezelfde als de criteria voor het bepalen van een vereniging of stichting als groot of klein (cfr. supra). Hierdoor zijn een aantal kleine verenigingen en stichtingen toch onderworpen aan de neerlegging van de jaarrekening en bijgevolg ook de publicatie van de notulen betreffende de beraadslaging en besluitvorming inzake het belangenconflict (aard beslissing of verrichting, vermogensrechtelijke gevolgen en verantwoording besluit) in hun jaarverslag of in de toelichting van de jaarrekening (ander document met de jaarrekening neer te leggen, in casu als bijzondere toelichting bij de jaarrekening). Voor een aantal andere kleine verenigingen en stichtingen geldt echter enkel een meldings- en onthoudingsplicht, zonder de andere voornoemde formaliteiten.

Publicatievereisten jaarrekening voor kleine verenigingen en stichtingen (volgens WVV)

	Klein: verkort schema - overschrijden meer dan 1 criterium	Klein: vereenvoudigd schema - overschrijden niet meer dan 1 criterium
Jaargemiddelde van het aantal werknemers	5	5
Recurrente ontvangsten	334.500 €	334.500 €
Bezittingen	1.337.000 €	1.377.000 €
Schulden	1.377.000 €	1.377.000 €

MOGELIJKE VOORBEELDEN VAN EEN BELANGENCONFLICT VAN VERMOGENSRECHTELIJKE AARD VAN EEN BESTUURDER IN EEN VERENIGING OF STICHTING

- Verhuur van een kantoorgebouw of een machine die eigendom is van een bestuurder van een VZW aan die VZW.
- Aanwerving van een werknemer door een stichting die naaste familie is van een bestuurder van die stichting.
- Toekenning door een VZW van een dienstencontract aan een leverancier die naaste familie is van een bestuurder van die VZW.
- Een bestuurder van een VZW koopt een wagen aan die eigendom is van die VZW.
- Een bestuurder van een stichting is tevens hoofdaandeelhouder van een kandidaat-leverancier die meedingt naar de aanbesteding van IT materiaal van een stichting die de regels van openbare aanbesteding dient te volgen.

Een vereniging of stichting kan uiteraard nog strengere vereisten inzake de regeling van een belangenconflict van vermogensrechtelijk aard voorzien in haar statuten dan de wettelijke bepalingen. Dit kan kaderen binnen het deugdelijk bestuur van een vereniging of stichting. Hier zijn tal van situaties mogelijk die men kan reguleren, bijvoorbeeld:

- Een VZW laat pas toe dat een bestuurder een bestuursmandaat opneemt in een andere VZW die actief in dezelfde sector na goedkeuring door de VZW.
- Men zou ook functionele belangenconflicten die geen voordeel van vermogensrechtelijke aard voor een bestuurder betreffen kunnen regelen via de belangenconflictregering. Bijv. indien een bestuurder een mandaat in meerdere stichtingen bekleedt waarbij de deze stichtingen onderling een contract wensen af te sluiten.

De sancties die gelden bij het overtreden van een wettelijk of statutair belangenconflict zijn een nietigverklaring of schorsing van het besluit of wettelijke of gemeenrechtelijke bestuurdersaansprakelijkheid ten gevolge van een schending van de statuten. Dergelijke vordering tot nietigverklaring kan ingesteld worden door iedere belanghebbende (ook door de vereniging of stichting zelf), tot 6 maanden nadat tegenstelbaarheid ingeroepen kan worden. Voor vorderingen met betrekking tot de bestuurdersaansprakelijkheid is dat 5 jaar van de verrichting of ontdekking³.

³ S. Mathei, "Belangenconflictregering in VZW's: wettelijk minimum voorgeschreven bepalingen en statutaire opties – statutaire uitbreiding naar functionele conflicten?", Tax, Audit & Accountancy (TAA), nr. 68, oktober 2020.

Verenigingen en stichtingen worden door de invoering van het WWV niet langer door een aparte wetgeving beheerst maar geïntegreerd in de vennootschapswetgeving waardoor er een convergerende tendens is tussen de vennootschapsvormen. Hierdoor werden een aantal regels die reeds geruime tijd van toepassing zijn voor commerciële vennootschappen ook van toepassing op verenigingen en stichtingen, waaronder de belangenconflictregering, en zelfs verder verstrengd.

Deze invoering zou moeten leiden tot een *“social” governance* voor verenigingen en stichtingen, een verdere professionalisering en transparantie en een rem vormen op het onregelmatig en/of onrechtstreeks uitkeren van vermogen, dewelke een verbod is voor verenigingen en stichtingen. Sommige VZW's of stichtingen gaan hierin reeds verder op eigen initiatief door niet enkel

belangenconflicten van vermogensrechtelijke aard maar ook van ethische aard te viseren in hun statuten of hun interne reglementering.

De uitzonderingsclausule ingeval van marktconforme transacties en meer bepaald het gebrek aan criteria hieromtrent of enige externe controle hierop vormt echter een zwak punt in de wetgeving. Eveneens betekent het ontbreken van een controlerend orgaan van algemene vergadering in een stichting dat mogelijkerwijze de bestuurder(s) met een belangenconflict zelf de betrokken verrichting of beslissing kunnen goedkeuren en uitvoeren.

Deze nota moet dan ook gezien worden als een hulpmiddel in de verdere professionalisering en responsabilisering van het verenigingsleven.

i Art. 11:8.

§ 1. Wanneer het bestuursorgaan een beslissing moet nemen of zich over een verrichting moet uitspreken die onder zijn bevoegdheid vallen, waarbij een bestuurder een rechtstreeks of onrechtstreeks belang van vermogensrechtelijke aard heeft dat strijdig is met het belang van de stichting, moet de betrokken bestuurder dit mededelen aan de andere bestuurders vóór het bestuursorgaan een beslissing neemt. Zijn verklaring en toelichting over de aard van dit strijdig belang worden opgenomen in de notulen van de vergadering van het bestuursorgaan die de beslissing moet nemen. Het is het bestuursorgaan niet toegelaten deze beslissing te delegeren.

De bestuurder met een belangenconflict als bedoeld in het eerste lid mag niet deelnemen aan de beraadslagingen van het bestuursorgaan over deze beslissingen of verrichtingen, noch aan de stemming in dat verband.

§ 2. Is er slechts één bestuurder en heeft hij een belangenconflict of hebben alle bestuurders een belangenconflict, dan kunnen zij de beslissing zelf nemen of de verrichting zelf uitvoeren.

§ 3. De voorgaande paragrafen zijn niet van toepassing wanneer de beslissingen van het bestuursorgaan betrekking hebben op gebruikelijke verrichtingen die plaatshebben onder de voorwaarden en tegen de zekerheden die op de markt gewoonlijk gelden voor soortgelijke verrichtingen.

Art. 11:9.

§ 1. De andere bestuurders omschrijven in de notulen, of de enige bestuurder in een bijzonder verslag, de aard van de in artikel 11:8 bedoelde beslissing of verrichting en de vermogensrechtelijke gevolgen ervan voor de stichting en verantwoorden zij het genomen besluit. **In het jaarverslag of in het stuk dat samen met de jaarrekening wordt neergelegd, wordt dit deel van de notulen of dit verslag in zijn geheel opgenomen.**

Ingeval de stichting een commissaris heeft benoemd, worden de notulen of het verslag aan hem meegedeeld. In zijn in artikel 3:74 bedoelde verslag [commissarisverslag] beoordeelt de commissaris, in een afzonderlijke sectie, de vermogensrechtelijke gevolgen voor de stichting van de besluiten van het bestuursorgaan waarvoor een strijdig belang als bedoeld in artikel 11:8, § 1, bestaat.

§ 2. Onverminderd het recht voor de in de artikelen 2:44 en 2:46 genoemde personen [belanghebbende rechtspersoon of persoon] om de nietigheid of opschorting van het bestuursbesluit te vorderen, kan de stichting de nietigheid vorderen van beslissingen of verrichtingen die hebben plaatsgevonden met overtreding van de in dit artikel of artikel 11:8, § 1, bepaalde regels, indien de wederpartij bij die beslissingen of verrichtingen van die overtreding op de hoogte was of had moeten zijn.

Vragen of opmerkingen?

Raadpleeg de website van het IBR (www.ibr-ire.be) of contacteer ons op tech@ibr-ire.be

